

این پژوهش به سفارش موسسه دموکراسی و توسعه افغانستان و انستیتوت دیجیتالی جامعه مدنی آزادی انجام شده است

در این مقاله (بررسی وضعیت مدافعین حقوق بشر از اگوست 2021 تا مارچ 2023) بررسی گردیده است

نگارنده: علی حسنی

فهرست

2	مقدمه:
6	حقوق بشر در افغانستان:
6	تغییر نظام و چالش‌های حقوق بشری زیر سایه حکومت طالبان:
7	تلفات غیر نظامیان:
8	حق زندگی، آزادی و امنیت فیزیکی:
8	وضعیت مدافعین حقوق بشر و رسانه‌ها:
8	شعار «نان، کار، آزادی» توسط زنان در خیابان‌های کابل:
8	بازداشت مدافعین حقوق بشر:
9	حس ایمنی و امنیت مدافعین حقوق بشر:
10	فعالیت‌های موسسات غیر دولتی و نهادهای جامعه مدنی:
10	جمع بندی و نتیجه گیری:

مقدمه:

حقوق بشر مجموعه امتیازات متعلق به افراد یک جامعه و مقرر در قواعد موضوعه است که افراد به اعتبار انسان بودن و در روابط خود با دیگر افراد جامعه و با قدرت حاکم با تضمینات و حمایت‌های لازم از آن برخوردار می‌باشند (هاشمی، 1393:12). مسئله نقض حقوق بشر و تجاوز به حقوق و آزادی‌های اساسی افراد انسانی، به ویژه از سوی دولت‌ها و قدرت‌های حاکم نسبت به افراد تحت حکومت‌شان و پیدا کردن راه‌های موثری برای جلوگیری از این وضع و تضمین حمایت از حقوق افراد، یکی از نگرانی‌ها و دل‌مشغولی‌های مهم نظام بین‌المللی امروز است.¹

بعد از سقوط حکومت در آگست سال 2021، افغانستان با چالش‌های متعدد حقوق بشری، اقتصادی و امنیت اجتماعی مواجه است.² بعد از سقوط نظام، اکثر نهادهای نظارتی از وضعیت حقوق بشر به شمول «کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان» منحل گردیده و با کارشان را بدلیل محدودیت‌ها متوقف کرده اند. درکنار محدودیت رسانه‌ها، طالبان آموزش دختران و کار زنان در انجوها و سکتور خصوصی را تقریباً به طور کامل منع کرده اند.³ این اتفاقات باعث به حاشیه راندن بیشتر زنان و جوانان، فروپاشی نهادهای جامعه مدنی، بیکاری گسترده، و قطع فعالیت‌های بسیاری از نهادهای امداد رسانی در کشور شده است.⁴ براساس برآورد سازمان جهانی غذا، حدود 28.3 میلیون (دو برسه حصه) مردم افغانستان نیاز به کمک‌های بشردوستانه دارند. براساس پلان اقدامات حقوق بشری سال 2023 (Response 2023 Humanitarian Plan)، حدود 20 میلیون انسان در افغانستان با مشکل حاد امنیت غذایی دست و پنجه نرم خواهند کرد که از جمله 6 میلیون آن در وضعیت شبیه به قحطی -رتبه بندی فاز 4 فوریت (IPC Phase 4 Emergency) سازمان جهانی غذا به سر خواهند برد.⁵ در چنین وضعیت شکننده ای، مدافعین حقوق بشر با چالش‌های فراوانی از جمله وضعیت نامناسب برای فعالیت‌های شان، تحدید و قتل⁶، امنیت فیزیکی و روانی، عدم دسترسی به منابع مالی و میکانیسم‌های حمایتی، عدم دسترسی به اطلاعات در داخل و همکاران بین‌المللی شان مواجه اند. طالبان بارها فعالین زن را بخاطر تظاهرات‌های خیابانی بازداشت کرده اند. اخیراً استخبارات طالبان مطیع الله ویسا یکی از مسئولین نهاد «راه قلم» را دستگیر کرده اند.

اکثر فعالین حقوق بشر از افغانستان به کشورهای بیرون متواری شده و یا در صدد فرار از کشور هستند. گزارش‌های متعددی از زندانی شدن، شکنجه، و قتل نیروهای امنیتی سابق وجود دارد.⁷ به نظر می‌رسد، در وضعیت اکنون چهار گروه عمده بیشتر از سایر گروه‌های اجتماعی در کشور آسیب پذیر هستند: مدافعین حقوق بشر، زنان، ژورنالیستان، و نیروهای امنیتی سابق.

در چنین شرایطی که نهادهای رسمی برای نظارت از وضعیت حقوق بشری از جمله وضعیت مدافعین حقوق بشر وجود ندارد پرداختن به این مسئله هم برای آگاهی در جامعه و هم برای نهادهای حقوق بشری ضروریست تا در پرتو یافته‌های چنین پژوهش‌هایی بتوانیم به چالش‌های حقوق بشری در کشور پرداخته و بهتر از مدافعین حقوق بشر دادخواهی کنیم.

این پژوهش با استفاده از داده‌های کتابخانه ای و مشاهدات نگارنده، وضعیت مدافعین حقوق بشر از آگوست 2021 تا مارس 2023 در افغانستان را بررسی کرده است.

کلید واژه‌ها: حقوق بشر، تغییر نظام در افغانستان، مدافعین حقوق بشر، نقض حقوق بشر، تهدید حقوق بشر، حقوق بشر در افغانستان، احترام به حقوق بشر، تغییر نظام و حقوق بشر، گروه طالبان و حقوق بشر.

¹ نقش آموزش حقوق بشر در توسعه صلح: تأملی در وضعیت افغانستان، ملکی، آرش، 1399

² گزارش سالانه دیده بان حقوق بشر از افغانستان 2022

³ همان

⁴ Aid Agencies Are Stopping Work in Afghanistan After the Taliban Barred Women Staff, NPR Report Dec 2022

⁵ WFP Afghanistan- Country Brief

⁶ International Federation for Human Rights: [One year after Taliban takeover, human rights defenders at greater risk than ever](#)

⁷ گزارش دیده بان حقوق بشر 2022

سوال‌های عمده ای که در این پژوهش به آن خواهیم پرداخت:

1. وضعیت حقوق بشر در افغانستان در زیر سایه حکومت طالبان چگونه است؟
2. وضعیت مدافعین حقوق بشر در افغانستان در زیر حاکمیت طالبان چگونه است؟
3. آیا روزه‌های امیدی برای آینده فعالیت‌های حقوق بشری در افغانستان وجود دارد؟

گرچند پاسخ دادن به این پرسش‌ها در فقدان نهادهای نظارتی، آمار و همچنان محدودیت رسانه‌ها و چالش‌های اطلاع‌رسانی کار دشوار است ولی خواهیم کوشید تا با استفاده از اطلاعات نهادهای بین‌المللی، رسانه‌های داخلی و مشاهدات خود نگارنده که یک سال را زیر سایه حکومت طالبان گزرانده و با گروه‌های مختلف فعالین حقوق بشری در تماس بوده است به این پرسش‌ها پاسخ بدهیم.

Introduction:

Human rights are the privileges that belong to the people of a society and rooted in the rules and values which people are owned them because of living in the human family, and in their relationships with other members of the society and within the ruling power with the necessary guarantees and protections (Hashmi, 1393:12). The issue of violations of human rights and restricting the basic rights and freedoms of human beings and particularly individuals by governments and ruling powers under their rule, and finding effective solutions to prevent this situation and guarantee the protection of the rights of individuals is one of the concerns and an important subject to the international laws today⁸.

After the fall of the government in August 2021, Afghanistan is facing numerous human rights, economic and social security challenges⁹. After the fall of the regime, most of the human rights monitoring institutions, including the "Afghanistan Independent Human Rights Commission", were dissolved or stopped their work due to restrictions. In addition to limiting the media, the Taliban have almost completely banned girls' education and women's work in the private sector¹⁰. These events have caused the marginalization of more women and youth, the collapse of civil society institutions, widespread unemployment, and the suspension of the activities of many relief organizations in the country¹¹. According to the estimate of the World Food Organization, about 28.3 million (two percent) people of Afghanistan need humanitarian aid. According to the 2023 Humanitarian Response Plan, about 20 million people in Afghanistan will face the acute problem of food security, including 6 million of them in a situation similar to famine – (IPC Phase 4 rating 4 Emergency) World Food Organization will be held¹². In such a fragile situation, human rights defenders face many challenges, including inappropriate conditions for their activities, restrictions and murders.

In such a fragile situation, human rights defenders are faced with many challenges, including inappropriate conditions for their activities, threats and killings¹³, physical and psychological security, lack of access to financial resources and support mechanisms, lack of access to information internally and to their international colleagues. The Taliban have repeatedly arrested women activists for street demonstrations. Recently, the intelligence of the Taliban, Motiullah Wisa, has arrested one of the officials of Rah Qalam organization.

Most of the human rights activists have fled from Afghanistan to foreign countries or are trying to escape from the country. There are numerous reports of imprisonment, torture, and killing of former security forces¹⁴. It seems that in the current situation, four major groups are more vulnerable than other social groups in the country: human rights defenders, women, journalists, and former security forces.

In such a situation where there are no official institutions to monitor the state of human rights, including the state of human rights defenders, it is necessary to address this issue both for awareness in the society

⁸ نقش آموزش حقوق بشر در توسعه صلح: تأملی در وضعیت افغانستان، ملکی، آرش، 1399
⁹ گزارش سالانه دیده بان حقوق بشر از افغانستان 2022

¹⁰ همان

¹¹ Aid Agencies Are Stopping Work in Afghanistan After the Taliban Barred Women Staff, NPR Report Dec 2022

¹² [WFP Afghanistan- Country Brief](#)

¹³ International Federation for Human Rights: [One year after Taliban takeover, human rights defenders at greater risk than ever](#)

¹⁴ [گزارش دیده بان حقوق بشر 2022](#)

and for human rights institutions, so that in the light of the findings of such researches, we can deal with the challenges of human rights in the country. And it is better to sue human rights defenders.

Using library data and the author's observations, this research has examined the situation of human rights defenders from August 2021 to March 2023 in Afghanistan.

Keywords: human rights, system change in Afghanistan, human rights defenders, violation of human rights, threat to human rights, human rights in Afghanistan, respect for human rights, system change and human rights, Taliban group and human rights.

The main questions that we will address in this research:

1. How is the human rights situation in Afghanistan under the shadow of the Taliban government?
2. What is the situation of human rights defenders in Afghanistan under the rule of the Taliban?
3. Is there a glimmer of hope for the future of human rights activities in Afghanistan?

Although it is difficult to answer these questions due to the lack of monitoring institutions, statistics and the limitations of the media and the challenges of informing, but we will try to use the information of international institutions, domestic media and the observations of the writer himself who spent a year under the shadow of the Taliban regime. And we have been in contact with various groups of human rights activists to answer these questions.

حقوق بشر در افغانستان:

تاریخ معاصر افغانستان گواه قتل‌عام‌ها، کشتار غیرنظامیان، نقض گسترده حقوق اقلیت‌های قومی، دینی و مذهبی، آپارتاید جنسیتی و نقض حقوق کودکان بوده است. در کنار این چالش‌ها، فرهنگ معافیت از جنایات جنگی و نقض حقوق بشری باعث گردیده تا نقض حقوق بشری تبدیل به یک رویه سیاسی و اجتماعی شده و ناقضین حقوق بشر با خیال راحت از پیامدهای کیفری، به نقض گسترده حقوق بشر ادامه بدهند. سه جریان عمده در تاریخ معاصر افغانستان بلااثننا مرتکب جنایات جنگی و نقض حقوق بشری در کشور شده‌اند: لیبرال‌ها، جریان چپ، و اسلام‌گراها (مجاهدین و طالبان). هر یک از این جریان‌ها دست به حذف و سرکوب مخالفین سیاسی شان زده و مرتکب جنایات جنگی و نقض حقوق بشری شده‌اند. حقوق بشر برای هیچ یک از این جریان‌ها هرگز بعنوان یک مسئله مهم در کشور نبوده است. از این میان حکومت جمهوری در دوحه گذشته یک تجربه اثنتایی در کشور بود که زیر فشار کشورهای غربی تا حدی گفتمان حقوق بشر وارد فضای فکری و سیاسی کشور شده بود. «بی شک یکی از دستاوردهای دهه نخست سده بیست و یک برای افغانستان، مساله حقوق بشر در سطح اجتماعی و دموکراسی در سطح سیاسی بوده است¹⁵». اما با آن‌هم نقض حقوق بشر همواره یک چالش عمده در دو دوحه گذشته در کشور بود. تشکیل کمیسیون مستقل حقوق بشر، شکل‌گیری نهادهای جامعه مدنی، حضور رسانه‌ها و نهادهای نظارتی بین‌المللی تاحدی موارد نقض حقوق بشری را پوشش داده و به بلند رفتن آگاهی جمعی درباره حقوق بشر در جامعه کمک کرده بود. با روی کار آمدن طالبان در اگست 2021، دست‌آوردهای حقوق بشری در کشور یکبار دیگر از دست رفت و افغانستان به یکی از بدترین کشورهای جهان در زمینه حقوق بشر مبدل گردیده است.

قبل از 15 اگست 2021، آمار تلفات غیرنظامیان در کشور یک نگرانی جدی بود. از 1 دسامبر 2008 (زمانی که یوناما آمار تلفات غیر نظامی در کشور را به ثبت آغاز کرد) تا 15 اگست 2021 حدود 118,443 نفر در کشور کشته و زخمی شده است که از این میان، 40,696 هزار نفر غیر نظامی کشته و 77,747 هزار نفر زخمی شده‌اند¹⁶.

تغییر نظام و چالش‌های حقوق بشری زیر سایه حکومت طالبان:

سقوط نظام جمهوری پایان تلخ برای دموکراسی نوپای افغانستان بود. در فقدان یک نظام دموکراتیک، سخن گفتن از حقوق بشر بی معنی است. حقوق بشر یک مولفه مهم نظام‌های مدرن سیاسی در جهان است که حکومت وظیفه دارد تا از حقوق و آزادی‌های اتباع‌اش برپایه قانون دفاع و حراست نماید.

بعد از روی کار آمدن طالبان تقریباً هیچ قانون و نهادی در کشور وجود ندارد تا حقوق بشر را در کشور تامین نماید. طالبان در کنار منع کار و تحصیل زنان، کمیسیون مستقل حقوق بشر و وزارت امور زنان را منحل و اطلاع‌رسانی رسانه‌ها را در گزارش دهی نقض حقوق بشری محدود کرده است. در فقدان قانون، نهادهای حقوق بشری، و اطلاع‌رسانی، سرنوشت حقوق بشر در کشور با ابهامات جدی مواجه است.

طالبان کار زنان در موسسات غیر دولتی (انجوها) را در دسامبر 2022 منع کردند. به ادامه آن به تازگی در 4 اپریل 2023 طالبان کار زنان در نهادهای سازمان ملل را نیز منع کرده‌اند. محدودیت کار زنان در نهادهای غیر دولتی با واکنش بعضی از نهادهای امداد رسانی در کشور مواجه شده و بعضی از نهادهای بزرگ امداد رسانی در کشور به اعتراض این تصمیم طالبان فعالیت‌های شان را موقتاً متوقف کرده‌اند.

گزارش بخش حقوق بشر دفتر معاونت سازمان ملل در افغانستان (UNAMA HRS) دوره ۱۰ ماهه پس از تسلط طالبان از ۱۵ اگست ۲۰۲۱ الی ۱۵ جون ۲۰۲۲ را در برمی‌گیرد. متحویات این گزارش منعکس‌کننده اولویت‌های حقوق بشری که توسط بخش حقوق بشر یوناما در ۱۰ ماه گذشته مشخص شده است¹⁷.

¹⁵ واقعیت و وضعیت حقوق بشر در افغانستان و جهان، قاسم قاموس

¹⁶ حقوق بشر در افغانستان، یوناما در افغانستان، جولای 2022

⁸ حقوق بشر در افغانستان: ۱۵ اگست ۲۰۲۱ الی ۱۵ جون ۲۰۲۲، ملل متحد در افغانستان

با وجود کاهش کلی و قابل توجه آسیب‌ها علیه افراد ملکی از ۱۵ اگست ۲۰۲۱، یوناما همچنان تلفات افراد ملکی از اثر حملات هدفمندانه را ثبت کرده است، که اکثراً این حملات را گروه مسلح که خود را "حکومت اسلامی در عراق و شام - شاخه خراسان" می‌نامند، بعهده می‌گیرند¹⁸.

از اواسط اگست ۲۰۲۱ بدینسو، بخش حقوق بشر یوناما ادعاهای مبنی بر قتل‌های فراقانونی (صحرائی)، بازداشت‌های خودسرانه، شکنجه و بدرفتاری‌های انجام شده توسط مقامات حاکم را مستند کرده است. اقداماتی که از سوی مقامات حاکم در قسمت خاموش کردن بحث‌ها، مهار اختلافات و محدود کردن حقوق و آزادی‌های اساسی انجام شده، وضعیت حقوق بشری در افغانستان را نا بسامان ساخته است. به ویژه زنان و دختران با محدودیت‌های شدید حقوق بشری روبرو اند که در نتیجه از اکثر موارد در زندگی روزمره و عمومی خویش محروم مانده اند¹⁹.

ثبت موارد نقض حقوق بشر در افغانستان با از بین رفتن میکانیزم‌های گزارش‌دهی و عدلی از طرف مقامات حاکم از جمله کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان و نهادهایی که در حکومت قبلی برای جلوگیری و پاسخگویی به این موارد کار میکردند، سخت‌تر شده است²⁰.

تلفات غیر نظامیان:

طبق گزارش یوناما، از ۱۵ اگست ۲۰۲۱ تا ۱۵ جون ۲۰۲۲ حدود ۲۱۰۶ تن از غیر نظامیان کشته و زخمی (۷۰۰ کشته، ۱۴۰۶ زخمی) شده‌اند. اکثر این قتل‌ها توسط شاخه خراسان داعش انجام شده است. عمده‌ترین تلفات غیر نظامیان از اگست سال ۲۰۲۱ تا حال مواز ذیل را شامل می‌شود:

- حمله انتحاری ۲۶ اگست ۲۰۲۱ گروه داعش بالای میدان هوایی حامد کرزی بالای غیر نظامیان که باعث قتل ۷۲ تن و زخمی شدن ۱۴۰ تن گردید.
- حمله هوایی ۲۹ اگست ۲۰۲۱ بالای یک خانه مسکونی در کابل که باعث کشته شدن ۱۰ غیر نظامی به شمول اطفال گردید.
- حمله بالای هزاره‌ها، شیعه‌ها و صوفی‌ها:
 - حمله ۸ اکتبر ۲۰۲۱ بالای مسجد شیعیان در سیدآباد کندز که باعث کشته شدن ۸۰ تن و زخمی شدن حدود ۱۵۰ تن دیگر گردید.
 - حمله ۱۵ اکتبر ۲۰۲۱ بالای مسجد امام بارگاه فاطمیه قندهار که باعث کشته شدن ۴۱ نفر و زخمی شدن حد اقل ۷۰ تن دیگر گردید.
- حمله نظامیان پاکستان در اواسط اپریل ۲۰۲۲ بالای خوست و کنر که منجر به کشته شدن ۵۹ نفر (۳۵ نفر کشته، از جمله ۱۷ طفل، ۱۱ زن و ۷ مرد، و همچنان ۱۸ نفر زخمی در خوست).
- حمله ۲۱ اپریل ۲۰۲۲ بالای مسجد سه دوکان مزار شریف که منجر به کشته شدن ۲۶ تن و زخمی شدن ۴۱ تن گردید.
- ۲۱ اپریل ۲۰۲۲، حمله بالای مینی بوس کارمندان میدان هوایی کندز - ۷ کشته و ۱۲ زخمی
- ۲۸ اپریل ۲۰۲۲، حمله بالای مدرسه صوفی سکندر در کندز، ۵۰ کشته و ۵۵ زخمی
- ۲۸ اپریل ۲۰۲۲، حمله ماین چسپکی بالای شیعه‌ها و هزاره‌ها در مزار شریف، ۱۱ کشته و ۱۹ زخمی
- ۲۹ اپریل ۲۰۲۲، حمله بالای مسجد خلیفه صاحب در کابل، ۳۳ کشته و ۱۰۱ زخمی
- از اگست ۲۰۲۱ تا ۱۵ جون ۲۰۲۲، حدود ۸۰ تن کشته و ۱۸۳ زخمی در نتیجه انفجار ماین²¹.

18 همان

10 همان

20 همان

21 گزارش یوناما، جولای ۲۰۲۲

حق زندگی، آزادی و امنیت فیزیکی:

یوناما قضایای نقض حقوق بشری شامل، قتل‌های صحرایی، دستگیری خودسرانه، شکنجه و بدرفتاری، ناپدید ساختن، استفاده از زور و ظلم را توسط گروه حاکم را ثبت کرده است. مشخصاً قربانیان این حوادث نیروهای امنیتی سابق، کارمندان قبلی حکومت، افراد مظنون به وابستگی به گروه‌های مسلح، کارمندان رسانه‌ها و فعالین جامعه مدنی بوده اند. یوناما قتل صحرایی 160 تن از کارمندان سابق امنیتی، و 18 قتل صحرایی نیروهای وابسته به «جبهه مقاومت ملی» را در بین 15 اگست 2021 تا 15 جون 2022 ثبت کرده است.

در همین حال گزارش یوناما 217 قضیه ظلم، بد رفتاری و شکنجه گروه طالبان بالای غیرنظامیان را ثبت کرده است به جرم نقض قوانین اخلاقی و دینی.

گزارش یوناما همچنان 118 قضیه استفاده بی رویه از زور را ثبت کرده است که مواردی چون شلیک به غیرنظامیان در چک های بازرسی را شامل می‌شود.

وضعیت مدافعین حقوق بشر و رسانه‌ها:

مدافعین حقوق بشر در افغانستان مورد تعقیب، تحدید، توقیف، و قتل قرار گرفته اند²². قتل مدافعین حقوق بشر، ژورنالیست‌ها و کارمندان رسانه‌ها در اواخر سال 2020 و آغاز سال 2021 افزایش را نشان می‌دهد. گزارش اتحادیه ملی ژورنالیستان افغانستان از ثبت 115 قضیه خشونت علیه خبرنگاران در سال 2022 شامل زندانی شدن، لت و کوب، توهین و تحقیر و تهدید لفظی، و 5 قضیه قتل خبر می‌دهد. اکثر این قضایای توسط افراد طالبان انجام شده است. همچنان حدود 55% رسانه‌ها با روی کار آمدن طالبان فعالیت‌هایشان در افغانستان متوقف کرده اند. قبل از اگست 2021 حدود 579 رسانه به شمول 150 رسانه تصویری، 303 رسانه صوتی، 36 آژانس خبری، و 90 رسانه چاپی در افغانستان فعالیت داشتند، اما این آمار در ختم 2022 حدود 192 رسانه به شمول 75 رسانه تصویری، 102 رسانه صوتی، 9 آژانس خبری و 6 رسانه چاپی فعالیت دارند²³. گزارش اتحادیه ملی ژورنالیستان افغانستان همچنان نشان‌دهنده حدود 70% مرد و 30% زن خبرنگار شغل شان را از دست داده اند.

شعار «نان، کار، آزادی» توسط زنان در خیابان‌های کابل

با روی کار آمدن طالبان، جنبش‌های خورد و پراکنده زنان در کابل و بعضی شهرهای کشور با شعار «نان، کار، آزادی» شکل گرفت. طالبان در کنار منحل کردن وزارت امور زنان و جایگزین کردن آن با وزارت «امر به معروف و نهی از منکر»، از رفتن دختران به مکتب بالای صنف ششم، و کار زنان در ادارات دولتی به جز بخش صحت جلوگیری کردند. این اقدام طالبان باعث تظاهرات‌های خیابانی زنان در بعضی شهرها بخصوص کابل گردید. اما این تظاهرات‌ها سرکوب گردیده و تعدادی از زنان معترض بازداشت گردیدند. طالبان تمنا زریابی یکی از زنان معترض را با سه خواهرش در 19 جنوری 2022 بازداشت کرده و 26 روز را در زندان سپری کردند. خبر بازداشت تمنا زریابی و ویدیوهای که از نحوه بازداشت او در رسانه‌های اجتماعی منتشر شد زنگ خطری بود به جنبش اعتراضی زنان در افغانستان. زهرا محمدی و مرسل عیار دو زن معترض دیگر بودند که قبلاً در 13 دلو 1400 بازداشت گردیده بودند²⁴. تظاهرات در خیابان‌های کابل گرچه یک حرکت جدی و سراسری نبوده است ولی مقاومت زنان و دختران را در قبال تصمیم طالبان نشان می‌دهد.

بازداشت مدافعین حقوق بشر :

طالبان در آپریل 2022، 11 دانشجوی دختر بامیان را بخاطر اعتراض و پاره کردن بنر آنان در یک گردهمایی بازداشت کردند. در کنار این‌ها گزارش‌های دیگر نیز وجود دارد که طالبان زنان، ژورنالیستان، و فعالین حقوق بشر را از زمان به

²² Freedom House Report- Afghanistan: Human Rights Defenders Continue to Face Immense Danger, August 25, 2022

²³ وضعیت رسانه‌ها و خبرنگاران افغان در سال 2022، اتحادیه ملی ژورنالیستان افغانستان

²⁴ روزنامه اطلاعات روز: [https://www.etalatroz.com/135919/abduction-of-protesting-women-in-kabul-the-taliban-](https://www.etalatroz.com/135919/abduction-of-protesting-women-in-kabul-the-taliban/) / [have-mobilized-to-detain-us](https://www.etalatroz.com/135919/abduction-of-protesting-women-in-kabul-the-taliban/)

قدرت رسیدن شان خودسرانه بازداشت کرده اند. هم اکنون (8 آپریل 2023) هنگام نوشتار این پژوهش ذکر یا اصولی، رسول پارسی، نرگس سادات، موسی شاهین، مرتضی بهبودی، سید محمد حسینی، موسس بنیاد فرهنگی - هنری صدای هموطن، مطیع الله ویسا و شمار دیگری از فعالان مدنی و فرهنگی در بند گروه طالبان قرار دارند. تلویزیون آمو در 2 قوس 1401 گزارشی را در باره تجاوز گروه طالبان بالای دو دختر در دشت برچی کابل منتشر کرد²⁵. قضایای تجاوز یکی از جدی ترین نگرانی‌های است که در باره نقض حقوق بشری در کشور وجود دارد.

این درحالیست که به دلیل عدم حضور نهادهای نظارتی از وضعیت حقوق بشر، عدم دسترسی به اطلاعات و خودسانسوری توسط رسانه‌ها قضای نقض حقوق بشری در کشور گزارش نشوند.

حس ایمنی و امنیت مدافعین حقوق بشر:

سروی وضعیت منازعه و بررسی خشونت دفتر Search for Common Ground حاکی از آن است که 65 درصد مدافعین حقوق بشر پاسخ داده اند که با کدام خطری را در نتیجه سقوط نظام مواجه نشده اند. پاسخ دهندگان ولایات جنوب و شرق کشور که بیشتر پشتو زبان هستند احساس امنیتی بیشتر کرده اند در حالیکه در ولایت‌های هرات، بلخ و بامیان این رقم افزایش را نشان می‌دهد²⁶.

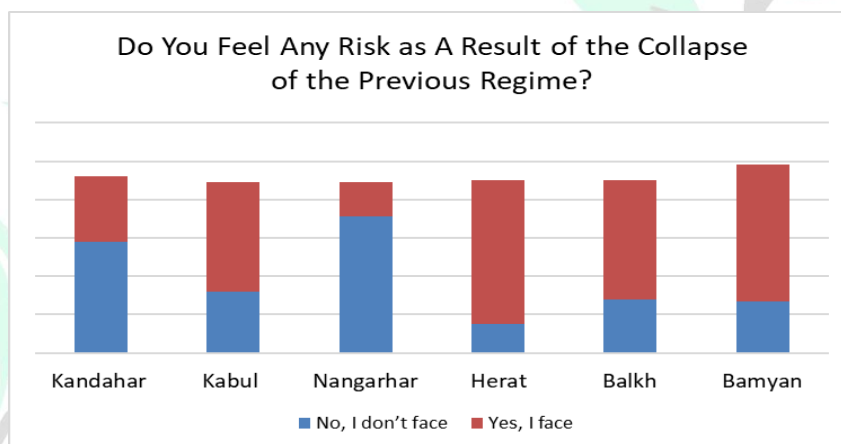

Figure 1 سروی وضعیت منازعه و خشونت توسط دفتر SFCG

در همین حال 57% فعالین و مدافعین حقوق بشر گفته اند که بیم‌ناک هستند که ممکن با خطر و تحدیدی در نتیجه تغییر نظام مواجه شوند. همچنان 68% فیصد پاسخ دهندگان گفته اند که بخاطر وضعیت عمومی کشور و جامعه حس امنیت در زندگی روزانه شان ندارند. عوامل عدم حس ایمنی و امنیت مدافعین حقوق بشر طبق سروی سرچ موارد ذیل برشمرده شده است:

- عدم توانایی در ابراز نظریات و افکار شان در صورتیکه ابراز کنند ممکن دستگیر و مورد پیگرد رژیم حاکم قرار بگیرند
- یک چهارم پاسخ دهنده گان گفته اند که بخاطر هویت شان شامل قومیت، دین و یا جنسیت شان آن‌ها با خطر و تحدید مواجه هستند

42% فیصد پاسخ دهندگان گفته اند که آن‌ها حس بسیار کم امنیت دارند هنگامی تنها در محیط زندگی شان قدم می‌زنند، 34% پاسخ دهندگان گفته اند که حس کمی امنیت می‌کنند، و صرفاً 10% گفته اند که حس زیاد امنیت می‌کنند.

²⁵ <https://amu.tv/24837/>

²⁶ Conflict Snapshot and Atrocity Assessment Survey, Search for Common Ground, July 2022

Figure 2 سروی وضعیت منازعه و خشونت توسط دفتر SFCG

طبق همین سروی حدود 10 درصد از پاسخ دهندگان گفته اند که کسی را از آشنایان شان می‌شناسند که توسط رژیم حاکم مورد پیگرد قرار گرفته اند²⁷.

فعالیت‌های موسسات غیر دولتی و نهادهای جامعه مدنی:

با اینکه یک تعداد زیادی از نهادهای جامعه مدنی در کشور بعد از سقوط نظام دچار فروپاشی شده و یا با چالش‌های مالی مواجه شده اند با آنهم فعالیت‌های نهادهای غیر دولتی در کشور کماکان جریان دارد. شبکه زنان افغان، مجتمع جامعه مدنی و حقوق بشر (مجما)، دفتر ارتباط، شبکه لابی و دادخواهی جوانان، موسسه تساوی برای صلح و دموکراسی (تغییر نام داده شده به موسسه تساوی برای صلح و پیشرفت) و تعدادی از نهادهای بین المللی به شمول نهادهای سازمان ملل در کشور کماکان فعال هستند.

جمع بندی و نتیجه گیری:

سقوط نظام در 2021 در افغانستان تحول عمده سیاسی و اجتماعی بعد از 20 سال حضور نیروهای خارجی در کشور بود. سرکار آمدن طالبان به معنای بازگشت تجارب و دلهره‌های تلخ حکومت قبلی آنان قبل از 2001 برای مردم افغانستان است. سقوط حکومت باعث تغییرات عمیق سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در کشور گردیده است. مردم افغانستان با چالش شدید اقتصادی مواجه گردیده و مسئله فقر، بیکاری و گرسنگی واقعیت‌های ملموس مردم افغانستان در زیر سایه حکومت طالبان است. طالبان یک بار دیگر رویه‌های محدود کننده حکومت قبل شان را به شکل تمام عیار در حال تطبیق در کشور هستند. محدودیت کار و تحصیل زنان، قتل، سرکوب و بازداشت‌های خودسرانه فعالین حقوق بشر، ژورنالیستان، و نیروهای سابق امنیتی موضوعات جدی هستند که هر روزه گزارش می‌شود. به نظر می‌رسد طالبان تمایل به بازگشت کامل به مدل حکومت داری قبلی شان داشته و در حال تطبیق مشی سیاسی امارت قبل از 2001 در افغانستان هستند. در چنین شرایطی زنان، مدافعین حقوق بشر، ژورنالیستان، و نیروهای سابق امنیتی در معرض آسیب پذیری بیشتری نسبت به سایر گروه‌های اجتماعی هستند. موارد نقض حقوق بشری بخصوص بازداشت و سرکوب فعالین حقوق بشر رو به افزایش بوده و حس امنیت اجتماعی به پایین ترین سطح ممکن قرار دارد. عدم حضور نهادهای نظارتی و فروپاشی نهادهای جامعه مدنی بعد از سقوط حکومت مدافعین حقوق بشر را در کشور آسیب پذیر ساخته اند.

موارد ذیل می‌تواند اقداماتی جمعی و فردی باشد که می‌تواند وضعیت حقوق بشر و مدافعین حقوق بشر را در کشور بهبود ببخشد:

1. دادخواهی و هماهنگی نهادهای حقوق بشری برای نظارت از وضعیت حقوق بشر و موارد نقض حقوق بشری در کشور.

²⁷ Conflict Snapshot and Atrocity Assessment Survey, Search for Common Ground, July 2022

2. نظارت مستمر و ساختارمند از وضعیت حقوق بشری توسط نهادهای حقوق بشری بخصوص تهیه گزارش ربع وار و سالانه از وضعیت حقوق بشر در کشور و شریک ساختن یافته‌های این پژوهش‌ها با جامعه بین‌المللی و نهادهای حقوق بشری.
3. راه اندازی پژوهش و تحقیق‌های میدانی از وضعیت حقوق بشر و نقض‌های حقوق بشری؛ توسط افراد و نهادهای پژوهشی.
4. اختصاص بودجه و پول برای نهادهای حقوق بشری توسط نهادهای بین‌المللی بخصوص سازمان ملل.
5. انسجام و هماهنگی بیشتر نهادهای حقوق بشری در قالب تشکیل گروه‌های کاری، لابی و دادخواهی در سطح ملی و بین‌المللی.
6. تعامل معنی دار و واقع‌گرایانه نهادهای حقوق بشری با گروه طالبان توسط ایجاد یک گروه کاری مشترک برای شریک ساختن اطلاعات، دادخواهی و رسیدگی به موارد جدی نقض حقوق بشری در کشور.

